Пролетареф КӀэму ӀэлатӀа, йэкӀбн!

РӀЫА ТӀӘЗӘ

ОРГАНА КОММӘРК'ӘЗИЙӘ ПКЗ. СОВЕТА Т'ЫРФОЛЬНД У СОВЕТА МИНИСТРЕ Р'СС ӘРМӘНИСТАНЕ
ՀԱՅԱ ԽՍՀՍ ՕՐԱՎՈՒՄ ՀԱԿԱՅԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹՅԱՆ ՍՈՎԵՏԻ ԵՎ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՏԱԿ

«РИА ТАЗА» ОРГАН ЦК КПА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ АРМ. ССР

№ 37 (1577) ЛӀэ'д, 10-е майе сала 1964—а ҚимӘт 2 капек

ОЩАХЕД ҐӐНДӘ КУЛТУРАЕ

Қраред пленумед КоммӘрк'ӘзийӘ ПКТ'С декабре у феврале нава т'ӘмамийӘ сэбатчиед малӀэбуна ґӐндиґиеда активтийӘ хӀэбатеӀэ мэзын пещдаьнийӘ. МӀэрьвед советие бь программа чӀэкрьна комунизмеӀэ мэзынва р'ӐнӀдарбуйн т'ӐсӀэ сӀэн'эт у ӀӘвата хwо пӀаӀебшиьнийӘ бона шӀӐхӀе сӀэзкьрьна базэ комунизмеӀэ материалие техникие бьдӀэ лӀэкьрьне.

ӀӐр дора хӀэбатчиед малӀӐбуна ґӐндитие мӐшӀал у р'ӐзӐрвед хwэ дьпӀер'ьн, ӀӘша социалистие фрӐ'дькьн, нава пьрсед интенсификасиякьрьна малӀӐбуна ґӐндитиеда к'ур дьбьи. Бь ӀӐр таьрӐ пещдаьнийӘ бона пещдаьнийӘ Ӑвтсалие бь аьчхи бьрдиньн, ӐӀна зэ'ф иан, гошт, шир у ӀӘсьлӐта майин бьдӀэ ӀӘлет.

Бона бь сӐрфийӘн ґӐдандьна пьрсдаьнийӘ партиеӘ н'ӀӐкӐмӐте пешлак'ьшаьнийӘ, ӐсӀэ жи ӐрьнА ощахед хwэ'ґӐндӘ культур—р'ӐнайӘ ӀӘлаґ'ьн у ґӐлӐки мэзьнӘ. Ӑwана ґӐрӐже, қраред пленумед КоммӘрк'ӘзийӘ ПКТ'С декабре у феврале к'ур нава хӀэбатчиед малӀӐбуна ґӐндитиеда бьдӀэ массаькьрьне, хӀэбатеӀэ культур—р'ӐнайӘ ӀӘлаґ'ьн, к'ӐнӀ ӐwаҐ'ьн, хwэ'ґӐндӘ хwэ'ґӐндитиеда ґӐнӀ'ьн, хwэ'ґӐндӘ хwэ'ґӐндитиеда ґӐнӀ'ьн, ґӐнӀ'ьн, ґӐнӀ'ьн,

Wət'ən nave wana bир накə

Р. П'ашийан

Мерхасе нəмьри

...Ийуа сала 1941-е. П'ор'анцəд фашиста щмаз'т ц'р' дьырыл ну пеща дьıатыл. Базвар у Гледка Белор'усиде дьıшэхьıн. Ордийа Сор бона Іор збôстьıкə хъалийа Wət'ən хъа бь мерхаси шэр'. Дьıкр. Батарея артиллерие, кə Іенрик Зак'арйан сəркəвын ле дьıкр, бь мерхаси шэр' дьıлар, эйе нана р'ожжеда голəк Іь'ыщмькрьıлед дьıмьıна шунда дан. Дь ин шə р'ада Іинтервана ной таик у голəк. салдат бидəкьрьıн.

Бəри шэр'е пашы Зак'арйан сəроке сойасотнер'э дьбежэ—Іьвале Гуриев эз дьхазым чама кə'мунист шэр'кьıн. Іинви дькьм мы нава шергеді партиведа пробуьмьıн.

Комуниттед батарее, бəри шэр'е гьрян Зак'арйан нава шергеді Партиа Комуниттедə фбул дьıкьıн.

Іэма ме р'оже Зак'арйан т'ожна дьбôтəзə ль сəр р'е з дə таике фашиста дьл'ьыщр'инə, ле хъа-хъэ жэ те бриндаркьрьıе. Эw бьрандарбуйи дьк'эвэ у Іэр т'эне чэд р'ожа шунда нэхжэшхана эскəреда Іь'ыше ин те сəрн. Эw дьбина, кə дор—бəред ин т'эв салдатед мойə бриндарьıн, кə пиен к'этьıна, нэхжэшхана ва фашистанə.

Эw иди Іэр тьıтти фə'м дькə у дьфьıкьр: жь чь достекə?

Эw насийа хэвэ дьдə хунка доктрие Лиза Евдокименкое, кə зутьрэке дьбежэ Зак'арйан, вэжи Илйа Гуриев от'аха р'эх чэда ландайə.

Илйа Гуриеве ос у Іенрик Зак'арйане эрмэни сонд дькəн, кə чь дьсə чэ те бальə бона Іь'ыщр'ийдьна дьбьмьıн бьдно лэжькрье.

Аг'рие Лиза Евдокименко, Павел Р'ардутин, Григори Бойко, Васили Касякое плен у Іэвалед wана майин дьеІижэ wан. Эw-wана бона Іь'ыщкə дькьı сəрокə ванə хъэ у çрар дькьı мэрьıед эмьı бькə нава к'ома хъэ. У awа бəрэ—бəрэ к'ома „усйанчийа" мэзьı" дьбэ.

Пой т'эшьıкьрьıна к'ома „усйанчийар" Зак'арйан, е кə бь'ч'ункеда Іинви чекрьıн у бəравкрьıна р'ардəнольданка бьбу, п'ире р'ардəнольданка дэстдьıл у р'ардəнольданокə чедьıкə, эw э'ламатиед „Совинформбюрое" бь дэсти р'ардəнольданоw у бьатьıна нава пленед бриндар бола дькə.

Р'ожоке ин нэхжэшханедə пьıлен пе дэй'эсəл, wэжи электромантйор'эк лэзьıмə, кə штаба фашистада бьхъобьıте.

Комитеда мэрэйə хэчə çрар дькə, wэжи дьа п'ак дьбэ мэрьıе wана дь wэр бьхьобьıте. „Усйанчи" тер'э дьбинеы, кə Іенрик Зак'арйан штабедə чаwа электромантйор' бьхъобьıте.

— Іь хьıр эw эмане термани р'ьыд занə у эw п'ешкэ электромантйор'ие р'ьыд фə'м дькə.

Р'ожкəрə майин Зак'арйан дьча щэм wэк'ие гестапое, кə Іьтьбу нэхжэшхане, дьбеже, wэжи нэхжэə электромантйор' бьхъобьте.

— Тə сəз дьдə ола бьхьобьıте, кə т'эв эда т'р'ьыд бьминьн?—бə дэсти т'эрэшмэчи офисере гестапое дьбежэ Зак'арйан.

— Сəз дьдьıм бьса бьхьобьтьıм, кə т'эв, т'эв жь мы р'ьзэн бьмьıнь, бь эмане термани Зак'арйан фə р'ьдə чаwа чи дьдə.

— О, бравю, бравю... Тə иди мы хъэшэ тейи. Дь бьдə пай мы. У awа эw вэрдə дьмьıнə штаба фашиста.

Октябр, сала 1941—е. Іьтьрвана жь э'дрде советнейи окупасийа Іь'эму тьıшт т'алаи дьклрьıи у бь вагона дьшандьıна Германиде.

Пьрс пешда Іата к'ьшандьıне, кə к'ома „усйанчийа" гороке эшалонедə фашистəбə бь нана тьıжи батаиншə. У awа станция Могилйоведа се „усйанчи"—Зак'арйан, Гуриев у Касяков нана тə'ридə тала—таа незнки нобэзадеред фашиста дьбуи. Зак'арйан бе дэнг у Іь'ьс бэки дькбжа, Іэвалед ин жи Іэрдед майин дьбэкьıе, паше нана чэд дэдда пе бенэнне атьр Іэ ин вагонед бь т'ьжи нан дьдьıл. Дькьмьıт т'эйнэ дьбэ, дьжжэз нане атьрке'этте хьалаже, ле эw бэ-ка wэр'э лов нае, нава дьа'дэки кьıда вагонед т'ьжи нан дьшэжьıтьıл, дьбьıэ эwэлə.

— Сала 1942—э, Ордийа Сор бь мерхаси Іь'ыщмькрьıлед дьжмьı пашда дьдə, эwэжə дэрбəзи Іь'ыщмькрье дьбу, эрарокə мэзьıл дьдə wи, техника wийə эскəриие, ийəн тане жə, орт' дордьıхьıт. Іитлерован гôндəрийə хэчə датвьıжə сэн завода Могилйовийə т'эзэкьрьıвə тавиа, кə кə бь к'ожжəрийə станция электрикийə горме дьхьбьıт.

Дь нава ие ншданиедə, кə жь мэрк'эзе „усйанчийа" шандьıн, дьНатə готьıе: „Горже э'сойи станция электрикийə горме бьт'эрийə у жь орт'е дорхьıн".

Боре э'жьıл лазьıмбу, кə бьке карьбийə аза бьıуйə стансиае у бьıата. Зак'арйан эwи борщи ньıтинə сэр хъэ. Эw хеніи хэбатə хъэ станциедə чаwа механике сəрокə дьхьобьте у нава чэнд р'ожда-ə бса дькə, кə станция нахэбьıту у хдраб дьбə. Іитлерован нава мэнэкедə аншдьıс хэбата воскнандьıна стансиае кə'бьıта дьдьıн у ие бьке контролийə хъэ дь сəр дьбатчиед стансиае дьа борк' дькьıн. Ле т'ьэ тьıт Зак'арйан надэ тьıсандьıне. Эw дьа бь шэлэ'т дэстьıл.

(Пайатьı р'ye 4—э)

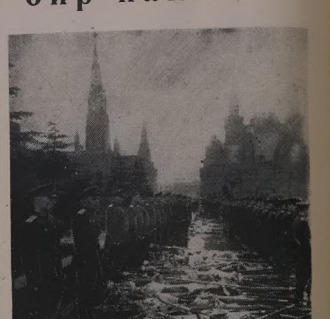

Парада Алт'идарие дь майдане Сор—Москведа, Е'ие майие сала 1945—э.

ШЬКЛДА: бэйрадед ордийа Іитлерийə алт'бийə авитьıя бэр дичаре Мавзолее. Фото йа Е. ХАЛДЕ.

Əwləред ширh'əлад

Р'аста, Іавин бу, ле бəлжиед бэрфе дь ч'йае Ат'мг'эне т'эзэ хъэ дьдə̀нэ жэр. Wэрге „Чийлае"-да ферма колхоза гôнде Шрар'ате (ной'ийə Эшмэзине) дин бу. Корне пез wе р'оже бороэ'нə кьıрьбун. Льı бэр дэре коне Москове Сьıо р'ьıгинийə дэф у эр'ие бу, шийа çиза wи— Гоге у Т'емуре Э'мэр бу. Оиз у хорта говэнд т'ьрбун, ле хэбатчиед фермейə майин бэр дэре кон, сэр кôлае р'ьхьıти дэстьıб, эшн у к'ефе кьıрьбун.

Спарэк лаз бэрбь кон дьıнат, дьıе галокə'а дэрбəз бу, wэжи эw бə'са хере найиз. Хорт, кə жь Іосне пийа бу у к'аса кə дьреди wи кьıрьбун, ник'эр кьр, к'эсрэжə к'ур р'ьıнщт у э'лам ньр, wэжи фашистед Германиае Іь'ьщыи сэр Іэ-т'эне мэ кьрьıе, шэр'ə. Іэр тьıт дэрбэкер'ə сэфр'ə'и...

— Тьıт набə, бавю,—Т'емуре ьıгэр'ийə сэр баве хъэ у готе,—бə ра ванаийə мьı жа т'эвда бьıне на. Wот'эн гази мə дьıкə... У Т'емуре бэрхван т'эви Іэвалед хъэ—Іодое Хôдо, Уске Шьбли, Сэй'ие Р'ьзэго у галокед майин бь р'эдəльı чу эскəриие, wэжи Wот'эне хъэ хъийıка.

Жь сийе ч'йае Ат'мг'анейи э'дьıи Т'емур чу гôнитə Бер'ине шэр'кьр, т'эви галок—галок эwлодед цмаа'та советийə п'ьр'мьıлат Wот'эне хъэ жь дэвхуиед Іитлерие азакьр.

Дивизия Т'амайанда Іьıне жь Т'емуре ицôлə'т у фериэ Іь'ьıдьıкрьıи. Кьрьıа чи бльıд Іьıта çиматкьрьıне, сийе ин бь ордена у медалаеа Іьıта хомландьıе.

Дьıкьıне Іарбуйи Іьıта алт'ьıкрьıне. Шэр' к'ôта бу. Т'эви галок—голока Т'емур жи вогэр'ийə маа хъэ, дэ'wата хъэйə нинди дьстə кьр, дися çиз у шийə, хэбата Іь'ьıкрьıйə э'дьıи.

Сал дэрбəз бунə. Т'емур иди баве 11 кôр' у çиза̀нə, ийа жи бə-на Wот'эне хъэ хэбата э'дьıи дьıкə, бонə п'ьр'ьıна Іьıсьıлата маа Іьıбуна гôндетие çэр'ьıкрие дьıə. Эw шьıаиə, шьıаиə Іьıта паспорт. Сала пар эwл жь Іьıр сэмар'э ин 102 бэрх у жь Іьıр позюе 3,2 кг Іьıри станд.

Т'емур дьıіо'динə, wэжи омае хъэйə лайиц бьıка нана шэр'э'ə. Іьıта бонə п'ьр'бунə-Іьıсьıлата маа Іьıбуна гôндетие çэр шьıклие т'эрбийатьıкрьıна зар'ед хъэ жи р'ьıд мьıжуд дьбə, жана бь р'ьıІ'е wот'эне'ьıэйə советийə т'эрбийот дьıə.

Кôр'е Т'емуре мэзьıн—Wазиріна эскəриедə çôльıх дьıə у бьıе wи к'ôбəра, wэжи эwлодед wи жьıа çуйə эскəре хъэйə̀ьıрьıа э'дьıдə. Іъэйə̀ьıрьıа Wот'эне ма, хъэйə̀ьıрьıа хэбата wи у милиноед мийə̀ийə э'дьıдə.

М. Сиабийə

Бэйрада Алт'идарие дь сэр Р'ейхстаге. Фото йа Е. ХАЛДЕ Фотохроника ТАСС

СОВЕТА ГӨНД ГӘРӘКЕ ХӘБАТА ХШӘ АНӘГОРИ ПЫРСДАНИНЕД Т'ӘЗӘ Т'ӘШКЛИКӘ

Дасәкырына сәрәкваннькырына вылабуна цмаэ'тиейа партиеде г'әзәд т'әзә да хәбата Советед да. Совета мацал сганды, wәки вина дарәшед экономикеде у э'мре мехлуутриейа башдә—башдада дь'ь к'ур бы. Ана р'ьлд пырсед концертна мьжул бы. Совета гөнде П'ымта Р'ӨрдА wи (ль нәй'нйа Ленрине) эн'ешә гөнастьи кьрьюа ада хәбата хшә. Пэй Пленума Комкьрь'энййа ПКГС нойабре'нә года 1962—а) комшөхөлькьра Совета гөнд шерга мацал э'франдьы, wәки комиснеед h'рт'ымн бь к'ө-ьнедрайр активна гөнд пырсед ламөтькьрьа бьалнед h'ордә гөнд ада хәбата хшә. Пэй Пленума Комкьрь'энййа ПКГС нойабре'нә года 1962—а) комшөхөлькьра Совета гөнд шерга мацал э'франдьы, wәки комиснеед h'рт'ымн бөре нисан дьалн, пырсед кө бьлнд дьь-ра ада бежи ийа h'атьы: бөрькьрьне. Мацал наенэ э'франдьне, wәки интеллигенсиа гөнд бь активи т'өви хәбата гөндә кутур—р'өнаебе бо. Совета гөнд чөмэ дазьмэ мәдьлни кьрьнед эк'сиомхулуетие шэр'э'арие нака.

Ван салед дашьи гөндед Чөбаннаэе у П'ымта К'өрда галаки пешда чуна. Гөндада бажөрьки малаэк т'өнө, кө хөэр'а авайед жийннейа т'әзә чөнькьрбе. Р'эwша гөндед мэе дна зедэ бэ, өгөр эw бь дared декоративна бена хамьландьне. Бь г'эг'мина мэ ве пырсева готи Совета гөнд мьжул бы. Дөрһаэда ве ийаеда галаки h'атйа готьне, де комшөхөлькьра Совете h'этани нйа т'ө тьыт нөкрийө.

Нйа пырсэкө Совета гөндэ h'ымли жи эwэ, кө хәбата чөкрьна р'еед орт'ә гөндә у т'өмэзькьрьа wана жь көьра бьдэ т'ашклькьрьне, де h'ийф эw шөхөла жи п'ак пешда начэ.

Комшөхөлькьра Совета гөнде П'ымта К'өрда гәрәке шур'э у мет'одед хәбата хwэ бьгөнеэ, шөхөле хwэ анөгори пырсданинед т'әзә т'ашклиэ у кемаснед хәбата хwэ зутьрьке бьдэ h'ьлдане. Комшөхөлькьра Совета нөй'нйа Анаранне готи ала ве бька.

М. Хәмо

Севастополь. „Н'ьцумкьрьна сәр Сапун —гора"-е. Һәйк'әле бо-ьн бөрмәта алт'ндарие ль Сапун— горае.

Фото йа А. БАЖЕНӨВ

Цие хәбатк'арайи h'ьзкьри

К'т'ебхана авана Бедие (ль сәр wертийа Арташатейа дораннне) нэ кө т'эне сәрwертиеда, де бса жи р'ебупликаеда к'т'ебханэкө мәзьи у пеша. 30 h'әзар к'т'ебед бадәwэтие, сәйәстие, техниине, мальюбуна гөндитие у ед майи к'т'ебханеда ньнэ. К'т'ебхано голэк газетед марк'эзне у р'ебупликие у өса жи чанэ ковара дьстьна. Сал бь сал р'әәмэ хwэндаванед к'т'ебхане зедэ дьбэ. П'әәмэ wана нйа дьгөнкө 1200—и. Сала пар wана 18 h'әзар к'т'ебед хwэндьна.

Хәбатчиед к'т'ебхане Седа Назрт'ьуййан, Перч'ие Мелк'ойан у Амалйа Конт'урийан нэ кө т'эне к'т'ебе дьдьна хwэндаванд у wи wан ньльдьан, де бса жи шеwре дьдьнэ хwэндаванд, wәки чь к'т'ебе бьхунан, наве к'т'ебед т'әзә wанр'ә дьбежьи.

Э'ө'ө'ьзкьрьна к'т'ебед т'әзә у р'ас'тьатьна нвиск'ара т'эви хwэндаванд ведэре буйй традиция. Ван р'ожа хwэндаванед к'т'ебхане р'эсти нвиск'ара—Вазген Талйан, Һөнйаниес Г'укасйан, Карен Симонйан натьы, дөрһаэда э'франдьнед wанда хәбрдан, фькьр у хwостьиед хwэ готьи. Пьше нвиск'ара жь э'франдьнед хwэйа т'әзә хwэндьн у р'азибуна хwэ дана һаьра.

К'т'ебхано пропагандькьрьна к'т'ебар'а т'эвайи бса жи һэр фарөө партиде у Һ'өкөмөте дөйнөнө хwэндаванед хwэ. Ль wьр дөрһаэда пленумед Коммөрк'эзнйа ПКТС декабре у февраледа т'эмашэгөйа h'эwаск'ар натьы т'ашклькьрьне. К'т'ебхана лайнйи наве к'т'ебхана р'еспубликаейө бөлд бөйй у диплом стэндйө.

Хәлиз Мурадов

БОНА 120—САЛИЯ БУЙИНА ЊАКОБ ПАРОНИАН

„Паронйан пешиване театра эрмәнйе Полисейө р'еалистнейө у бь т'эмами эw h'ймдарьки театра эрмәнйа"—бь ван хәборед академикос Арсен Тертерйанна эw т'эмашэгәна өдьбө, йа кө бона 120-салйа бу йина Паронйан к'т'ебхана р'еспубликаейө сәр наве Ал. Мйас нийанда натйа т'ашклькьрьне.

Т'эмашэгөйа шьлед нвиск'ар, мәалед дөрһаэда э'мр у шөхөлк'арийа wийа литературиеда, кө газетед башдә—башдә да натьыө нөшькрьне, р'есенэна натьыө нийанда йине.

Т'эмашэчи бь h'эwаск'ари ль ие н'ара т'эмашэгөйе дьйе-р'ьн, к'идере э'франдьнед Паронйан натьыө нийанда йине. Э'франдьнед нвиск'ара „П'ярсөхиед п'ьр'hөрмэт", „Гьрэгөред мәатие" у ед майи галаки щара натьыө нөшькрьне у бөнө хомла истолед хwэндэвана.

Жь сәр дьй'а театра эрмәнйа „Пар'дасар ахпар", „Дохтьр дьрөнйи р'ьөлатие" у пиесед майи пайа нөбуно. Т'эмашэгөйеда сьфөтед wан артиста нийан дьйө, кө р'ольед мерхасед э'франдьнед wи өдандьы. Wь wан артистаньы: Һрачйа Нерсийан, Һамбарэзум Хачийан, Мкртич Щанан, Солак Америйан, Левон Эфрөйан у ед майин. (АӘТ')

ШЬВАНЕ НАВ У ДӘНГ

Горис.— Өва 25 салэ, wәки Тигран Мкртчйан ферма колхоза Горисейө „Авангардэ" пэхwөйөкьрьнеда чөwа шьван дьхөйьта. Бь сайа хәбата wийа нөйөешандаведөре 10 h'әзар сөри бөрх натйа стэндьне у 40 тонна Һөрийа г'эмьа т'ослими дөмөлате кьрьюө, йа кө бь р'өрати h'өсабькьри бөрамбөрьи 560 h'әзар манатийө. Өwи Һэр сал бь h'өсабе орт'ө 3.600 манат п'өрэ хөрөшькьрийа, де бһае 22.400 манатн к'ар дайа малпьбуне.

Хәбата Тигран Мкртчйана исальи дйа к'ардара. Эвастана бөрк'бу, дьбөр кем, де сәрэкьшьван жь wан йөжа өалс нөбу. Һөналед wэн р'а т'эвайи wийа хәбата нөйөешандн кьр у пэз бет'өлөфөун дөрхьта бйаре. Өwи жь Һэр сөмөр'э мэ 105 бөрх стандийө у йна хwой дьйо. Өн р'әәмэ сәрwертиеда йа Һэрэ бльөдэ.

Хәбата Тигран Мкртчйана нөйөешандн бльөд натйа өимэтькьрьне. Бь қара сәрwертийа колхозе н'ешк'еша бь п'өрати дана wи у шьлле wи т'өхте пешиваед нөй'нөйа йа бөрмәтли хьстьы.

Шьване м'рифөт сэ дайө, wәки исал жь Һэр пэзкө 5 кг Һрэ бьстьно, де дэwса 36 кг к'аша Һэр бөрхөе Һ'өта к'өтасийа сале бьгөнө 43—44 килограм.

(АӘТ')

Р'ожнама мэ

ЭТ'ИЛ ЛИЛЙАН ВОЙНИЧ

(Бона 100—салйа буйина wе)

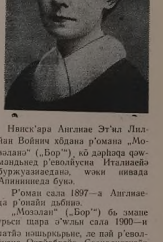

Нвиск'ара Англиее Эт'ил Лилйан Войнич хөдана р'омана „Мөөлаэдо" („Бөр"), кө дөрһаэда фөө-мөндьнед р'еволйуция Италиийө буржуэзиеедна, wәки нивада Алиннниеда буьы.

Р'оман сала 1897—э Англиее да р'онайи дьбина.

„Мөөлаэ" („Бөр") бь эмаие урьси шара э'wлы сала 1900—и натйа нөшькрьне, де пай р'еволйуция Өктйабрейө Социалистнейө Мөльр'э Т'ефөа Советеда галаки шара бь галаки эмэна натйа нөшькрьне.

19-салед алт'ндарие у гөлвәдане

Гөлана сала 1945— а чаwа бона ньнэ цмаэ'тед дьййае, бса жи бөөлэ'тед чөх у слованк бу гөлвәдане э'ньн. We сале, 9-өө'ийе Өрдийа Советейө мерхасэ азаадар Һитлерийө хунхөр бь р'ьөлвәда ль сар э'рде Чехословакие бөйрөда азайе, бахтөөкарие у пешдаэуйие мьлмьли. Нана т'эвайи т'әрөда wолета п'ьр'өр'ө'ьнда хара э'wлы дийан к'өта дөсе сьифа п'ала у гөйлед хәбатьи Чехословакиеда дөстбь чөкьрьне э'мре т'ээ, чөкьрьне мэхлуутийа Һөрэ шөмалэр—социализм бу.

Сала ферйед социалистие Чехословакиеда дана к'ьаше, wө-ьн шөмэ'тя кө дьбэ хwойа Һөбуп, Һөнйаниэ у к'ада эwэ нава wэ'де Сөрөрөнйа Һөрэ кььда дь дөрөшед өөнөрьна экономика у культура дьйьнө кө'ьнарөд чөөнө. Р'ьстьи wи өчьлнед wолета Р'еспублика Чехословакиейө Социалистие дь дөрөда чөкьрьна мэхлуутийа социалистиеда р'ьр'ьи. Экономика wолет бь темпед лэзвэ пешда дьөө. Чехословакиа, кө Һала бөрн шэр'е Һ'эмьийаейө дөда нава шөрта wи wолатада бу, ед кө алие сөнайеда wолатед пеш дьөтатө Һ'өсабе, Һамбэ,и сала 1948—э өөнө 4,3 шара дө э'э'ө дөрөнна сөнайе бөрөдьдө. Лезөбуна дөрөннөр'ө т'эвайи, бсө жи ч'ьөлде сөнайейө башдә—башдә пешда тен, дөрөннөтийа хәбате сал бь сал бльөд дьбо, хwөцмэтийа продукциие ньмэ дьбо.

Салед дөчөна цмаэ'тиеда хәбатчиед Чехословакиа Социалистие пьрсданинкө чөкьрьна мэхлуутийа социалистиейө Һөрэ чөтьыө майин жи сафиьрьна—гөһастьиед социалистие гөндада дөнө мнасарьрьне. Бь сайа т'ошклькьрьна шур'е мальбөөунеи т'өэз у бь фөрөн хәбтаньдьа механизасие цаөа мальбөө буна гөндитиеда дөрөннитийа хәбате бь 80 салэйи, интенсификасиа дөрөннне wэкө 20 салэйи зедэ бөө. Р'ьстө, мальбөөна гөндитие бь темпед лэзвэ пешда дьөө, де эw Һала пешдаэуйие сөнайе'ө, хwостьиед мэхлуутийе пөөйинр'ө, кө чьөдс дьөөи зедэ дьбөө, гөн нада.

Бь сайа пешдаэбөөна малпьбуна цмаэ'тиейө зор Һ'але цмаэ'т хәбатчи галаки Һатйа хwошькрьне, дөрөнна wөйа жийине чьөдс дьөө бльөд дьбо. Алие дөрөнна жийине, алие хwөндьвөө'цмаэ'тие у т'өрөйбөтдөрөйа хәбатчийөө, алие дөрөнна сөг'ьөмихwөйөкьрьне у бехөфкьрьна социалиеда Р'еспублика Чехословакиеда Социалистие дьөйөеда шики пешьи дьөө.

Өр'ө'ө'ө Партиа Комунистийа Чехословакиейө XII р'еед пешдаэбөө т'эмаэийа малпьбуна цмаэ'тие да к'ьаше. Партиее пөрө дөөийө пешийа т'эмаэийа цмаэ'те, wөки бь дөсти интенсификасиа-кьрьне дөрөннна Һөсьлөта малпьбуна гөндитие бь чөөнө мэзьна бьөө зедэкьрьне у иди сала 1970—и дөрөөца малпьбуна гөндитие бльөдкьи у бьгөнөө йа сөнайе. Өw өөөлие сөзкьрьна бөза материалие—техникийе Һөрэ фөрөө бөө жь социализме дөрбөөн кө-чөөнө. Бь

ՕՀԱ ՄԻ Ա ՀԱՆԴԵՍԱՆ ԴԵՐՏՕԱ ԳԵՄԱԼԴ ՕՐԳԱՆԻԶԱՏԻԱԼ

Дӧ конференс—дӧ бэрбьр'ибун бэрбь пырсед к'р'ифротана орт'эмлэтие

Эна иди майа сьсйина, ѡжи конференса Гэшкилата Млатед Ижбуйна к'р'ифротане у пешаэчуйнейа орт'эмлэтие Дмитриев ю.ваат, ль ӧ'ѡж'ивлед 120 ѡлати эедэтӧр вэзрьы. Ѡохтоке н'ьмэ пырсед к'р'ифротана орт'эмлэтие н'ьмэн дэйлэтед канштелистиейӧ мэзьы э'ю'эя дьяҳрьы у сафи дьяҳрьы. Ийа ь'ьа ватйо гэ ьаеспыне: конференса Жиневда п'ь'ран йа ѡжатана, ед кӧ г'эзэ пешда дьяҳ. Ийане йа дэжлэтед Африкае, Асиае у Америка Латинейӧ ышьлӧ у оса жи йа дэжлэтед социалистейӧ.

Гэмгалед конференсе гэроке ҳэлд галэки бьхӧбтьан. Ѡче ь'ьатэн 15—е ийуне бьхьы шкат. Ле ийа иди ѡн фырэйа мэзьы ээ'ф фор'ьн' те к'ьаше, йа кӧ орт'э бэрбьр'ибуна дэжлэтед социалистеке к'р'ифротане бэрбь пырсед к'р'ифротана орт'эмлэтие йа-ьа.

Г'фаэа Советие у ѡлатед социалистейӧ майин э'ф'рэфаре ѡе ѡжена, ѡжи сэр ь'ьмэ ѡжайна-тие у к'ара ьэрдэ ьайа к'р'ифротана ь'ьмэ ѡолата пешда ьэр'э, н'эмэ чытьайн у ьаеспайа, ь'ьа ШАП у дэжлэтед империалистие мэйин сор ѡе р'е пешда аиина, бьдьо ьыдане, г'эрэфаре сайьиеса тика к'р'ифротанейӧ ӧсаньа, йа кӧ ѡе к'ӧмэ бьа ѡолатед т'эзэ пешда дьяҳ, ѡжи ӧн пашдамэ йиитна ѡжейӧ малйьбуйна ийана ѡа'дэки кӧртда бьдьо ьыдане. Бь ьыкра ѡолатед социалистие, бона сэг'эомкрьыра к'р'ифротане орт'эмлэтие лазьмӧ г'эшкилата к'ь'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие сазьы, н'эмэ ѡолат дьяҳрьбуйе бьбуна г'эвгалед ѡейӧ эхтийарѡжайна, бей ь'эсайьбаа файде ѡаин мэхдуртие у дэрэцэ пешдачйиналмэйбуйне.

ШАП, Англиа, Франсиа у дэжлэтед капиталистейӧ мэзьы маиин бь тэйрӧин дьй бэрбь'ьа шӧхӧл дьйне. Ѡана ѡе бьхѡстана фэйде кӧен бьдана ѡжейӧкрьне, ь'ьжан мэшдае дьдьа ѡана, ѡана колониаед ѡжейӧ бэре эе'сплуатасиа бьхьы, дь шӧхӧле к'р'ифротане орт'эмлэтие ь'ьӧбмдарйна ѡжа ѡаниньы. Ѡжана ьэма сьсйтэдэ мэдьбьи газикрьна конференса к'р'ифротане орт'эмлэтие бун. Ле ийа, гана ѡжана мэдэ бурбуйн г'эвн ѡе бэрэ, мэдьбьи газкрьна г'эшкилата к'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие дортен. Ѡана ѡе бьхѡстана, ѡжи ѡана сьсйина, ѡжи конференса Гэшкилата Млатед Ижбуйна к'р'ифротане у пешаэчуйнейа орт'эмлэтие Дмитриев ю.ваат, ль ӧ'ѡж'ивлед 120 ѡлати эедэтӧр вэзрьы. Ѡохтоке н'ьмэ пырсед к'р'ифротана орт'эмлэтие н'ьмэн дэйлэтед канштелистиейӧ мэзьы э'ю'эя дьяҳрьы у сафи дьяҳрьы. Ийа ь'ьа ватйо гэ ьаеспыне: конференса Жиневда п'ь'ран йа ѡжатана, ед кӧ г'эзэ пешда аиина, бьдьо ьыдане йа дэжлэтед Африкае, Асиае у Америка Латинейӧ ышьлӧ у оса жи йа дэжлэтед социалистейӧ.

Гэмгалед конференсе гэроке ҳэлд галэки бьхӧбтьан. Ѡче ь'ьатэн 15—е ийуне бьхьы шкат. Ле ийа иди ѡн фырэйа мэзьы ээ'ф фор'ьн' те к'ьаше, йа кӧ орт'э бэрбьр'ибуна дэжлэтед социалистеке к'р'ифротане бэрбь пырсед к'р'ифротана орт'эмлэтие йа-ьа.

Г'фаэа Советие у ѡлатед социалистейӧ майин э'ф'рэфаре ѡе ѡжена, ѡжи сэр ь'ьмэ ѡжайна-тие у к'ара ьэрдэ ьайа к'р'ифротана ь'ьмэ ѡолата пешда ьэр'э, н'эмэ чытьайн у ьаеспайа, ь'ьа ШАП у дэжлэтед империалистие мэйин сор ѡе р'е пешда аиина, бьдьо ьыдане, г'эрэфаре сайьиеса тика к'р'ифротанейӧ ӧсаньа, йа кӧ ѡе к'ӧмэ бьа ѡолатед т'эзэ пешда дьяҳ, ѡжи ӧн пашдамэ йиитна ѡжейӧ малйьбуйна ийана ѡа'дэки кӧртда бьдьо ьыдане. Бь ьыкра ѡолатед социалистие, бона сэг'эомкрьыра к'р'ифротане орт'эмлэтие лазьмӧ г'эшкилата к'ь'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие сазьы, н'эмэ ѡолат дьяҳрьбуйе бьбуна г'эвгалед ѡейӧ эхтийарѡжайна, бей ь'эсайьбаа файде ѡаин мэхдуртие у дэрэцэ пешдачйиналмэйбуйне.

ШАП, Англиа, Франсиа у дэжлэтед капиталистейӧ мэзьы маиин бь тэйрӧин дьй бэрбь'ьа шӧхӧл дьйне. Ѡана ѡе бьхѡстана фэйде кӧен бьдана ѡжейӧкрьне, ь'ьжан мэшдае дьдьа ѡана, ѡана колониаед ѡжейӧ бэре эе'сплуатасиа бьхьы, дь шӧхӧле к'р'ифротане орт'эмлэтие ь'ьӧбмдарйна ѡжа ѡаниньы. Ѡжана ьэма сьсйтэдэ мэдьбьи газикрьна конференса к'р'ифротане орт'эмлэтие бун. Ле ийа, гана ѡжана мэдэ бурбуйн г'эвн ѡе бэрэ, мэдьбьи газкрьна г'эшкилата к'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие дортен. Ѡана ѡе бьхѡстана фэйде кӧен бьдана ѡжейӧкрьне, ь'ьжан мэшдае дьдьа ѡана, ѡана колониаед ѡжейӧ бэре эе'сплуатасиа бьхьы, дь шӧхӧле к'р'ифротане орт'эмлэтие ь'ьӧбмдарйна ѡжа ѡаниньы. Ѡжана ьэма сьсйтэдэ мэдьбьи газикрьна конференса к'р'ифротане орт'эмлэтие бун. Ле ийа, гана ѡжана мэдэ бурбуйн г'эвн ѡе бэрэ, мэдьбьи газкрьна г'эшкилата к'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие дортен. Ѡана ѡе

бьхѡстана, ѡжи шӧхӧлед к'р'ифротане дь ь'ьдуед „Ҳаййьлинисара тарифа у к'р'ифротанейӧ саҳкрэда" бььтана ь'фиаэрьне, к'ьжан сала 1947-а ьатйо г'ерадне.

53 ѡлатэ т'эвгале ѡе ҳаййьлинисарено. Ѡи ѡе ьэ ийе ѡлатэ ѡоне 1947 ийи ьэ мэйтьр тарифе у ѡлатед социалистейӧ майин у бэа ѡи цӧергэ дьѡолтед, кӧ г'эзэ пешда дьяҳ. Г'эвн ѡе ьаййьлинисара сэрко ьайьа. Хенкь ѡе, ҳаййьлинисара тарифа у к'р'ифротанейӧ сэрко орт'эмлэтие ьэ ийе ийи. Ѡи г'эвн ҳаййьлинисара орт'э дьяҳтэдэнда, йа кӧ тер'э ьатйа дитьне, ѡжи бь пырсед чанед мэг'сава мэжудье. Ѡи ьыкара г'эвн пырсед пешдаьйьа к'р'ифротана ьа Н'эмаййе сафрка. Ле ҳаййьлинисара сэрокода дэжлэтед капиталистейӧ мэзьы хжайтие дььхьи. Ѡана ҳаййьлинисара сэрока бона к'ара хжэ дььйьа хбтандье у мэнала жи ьаййьа ьаййьа ьэ ийе к'р'ифротанейӧ оса стуе ѡолатэ г'эвн пешда дььйьа бьалиньи, к'ижан ьаеььи, ѡжи ӧн ѡолат алие мадьйьбуйнед пешда ьэр'эн.

Пай ѡе ѡжэ г'эвн ьэрэ дь каро э'ьшебмаййо, ѡжи дэжлэтед империалистейӧ мэзьы, кӧ дьяҳ'ьдиньы к'эмэ ьэ ийе к'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие бьдьо ьыкрьне, ѡжате хбатэ ѡейӧ ьаеьа г'ӧр' ьэма ѡе Жиневда ьэма конференса ҳаййьлинисара тарифе к'р'ифротанейӧ сэрокэ? Эѡ 4—е майе ийе-бь г'эвгалед ѡэжэ 40 ѡлатэ. Ыйса конференсе галэжа бьм'ьуа. Г'эвн ѡе дэрйэнда пырсед к'р'ифротана орт'э ьыш ѡолатед Европа Р'ӧвэаг кӧ ьаеьа ьэма ѡе готи „Сэуа т'ӧмэрн" у ШАП —ийа ѡе хабрадие.

ШАП ѡе ьэ хжэда, бона к'ара хжэйа эскорие — сойасие, ийа сазьыриа ѡе т'фаэа к'р'ифротанейӧ орт'эмлэтие Америка „к'рибе" ѡейӧ. Ийа ѡе п'ошман бьйа. Ч'ьа?

Ґьаи эжэ, ѡжи эж'ьор пиш ѡоьа ѡолат, кӧ ьаеьа р'ьа'эсатьаа, ьэма к'р'ифротане бь мэк'сед ьаеьа'ьрьы ьмэ дьйьи бьйьаи, эп'ешш хорие мэ'эа дьяиньо сэр'эомкрьа ѡолатед сьсйиа, ьаеьа ѡе р'эдамэ-да бса жи сор ошийаед Америкае. Ґьаи ьэма ьаеьа ѡ'ьбдьо ьэма ьаеьа ѡошийа кьр, кӧ жь ШАП тьиьи Европа Р'ӧвэаг. Ѡе ьакер'э ьаеьа ШАП жь ьлюбдьэйа ийаед Европа Р'ӧвэаг дьтрсийа, бона ѡаи ошийа мак'сед бсайо бльид к'ьаш кьр, к'ижана э'йиа р'йа ѡана барьь сыка Америкае г'эрг.

Ґьаи ьэма ьаеьа ѡ'ьбдьо ьэма ьаеьа ѡ'ьбдьо ьэма ьаеьа ѡ'ьбдьо